



IN TURKISH - (I)Ş- / - (U)Ş- ROOF VERBS

TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE -(I)Ş- / -(U)Ş- ÇATILI FİİLLER

Ayhan BAYRAK¹

ABSTRACT

In Turkish language, -(I)ş - / - (U)ş- is a very productive affix that is used to make new verbs from verbs. It can be seen that this affix named as 'reciprocal affix' in many grammar books. Under this title, verbs used with this affix mean making together or mutual. These statements are partially true but not sufficient. Other meanings of this affix generated on verbs are not emphasised. This topic is mentioned with a few sentences superficially. Free from any doubt, our perception level of grammar has a strong effect in this point. Our grammar books based on structure and form of the verbs, and do not give detailed information about modification of the affix on the meaning and function of the verbs.

When looked at the current dictionary published by Turkish Language Society, not all the verbs formed with -(I)ş - / - (U)ş- supports the the above-mentioned reciprocal functions. It is understood that this affix has other functions. In this study, verbs formed with -(I)ş - / - (U)ş- was examined one by one with all the meanings in the dictionary. At the end of this examination, the verbs were divided into two main groups:

-(I)ş - / - (U)ş- rooted verbs stating togetherness and mutual

-(I)ş - / - (U)ş- rooted verbs not stating togetherness and mutual

-(I)ş - / - (U)ş- rooted verbs -which are not stating togetherness and mutual - are used many different functions such as: reinforcement, process, reflexive and stative.

Key Words: Grammar, dictionary, verbs, affix, function.

ÖZET

Türkiye Türkçesinde fiilden fiil yapmak için kullanılan -(I)ş- / -(U)ş- çok işlek bir ektir. Birçok gramer kitabında bu ekin işteşlik eki olarak adlandırıldığı görülür. İşteşlik başlığı altında, bu ekle kullanılan fiillerin ortaklaşa / birlikte yapma veya karşılıklı yapma anlamı taşıdığı belirtilir. Yapılan bu açıklamalar kısmen doğrudur. Fakat yeterli değildir. Çünkü bu ekin fiillerde oluşturduğu diğer anlamlar üzerinde pek durulmaz. Yüzeysel olarak birkaç cümle ile konu kapatılır. Hiç şüphesiz bunda gramer anlayışımızın büyük etkisi vardır. Gramer kitaplarımız genellikle fiil yapısını ve şeklini esas aldığı için eklerin fiillerdeki anlam ve işlev değiştirme özelliği hakkında pek ayrıntılı bilgi vermez.

Türk Dil Kurumunun Güncel Türkçe Sözlük'üne bakıldığında -(I)ş- / -(U)ş- ekini almış fiillerin hepsinde yukarıda bahsedilen işteşlik işlevini yani ortaklaşa/birlikte yapma veya karşılıklı yapma

¹ Doktora Öğrencisi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, ayhan_bayrak@hotmail.com

işlevini taşımadığı görülür. Bu ekin başka işlevlerinin de olduğu anlaşılır. Bu çalışmada -(I)ş- / -(U)ş- ekini almış fiiller sözlükte yer alan bütün anlamları göz önünde bulundurularak ayrı ayrı incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda fiiller önce iki ana gruba ayrıldı: Birincisi, Birliktelik ve Karşılıklılık Bildiren -(I)ş- / -(U)ş- Çatılı Fiiller. İkincisi ise Birliktelik ve Karşılıklılık Bildirmeyen -(I)ş- / -(U)ş- Çatılı Fiiller. Birliktelik ve Karşılıklılık Bildirmeyen -(I)ş- / -(U)ş- Çatılı Fiillerin pekiştirme, oluş, dönüşlülük ve durum bildirme gibi birçok farklı işlevde kullanıldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gramer, sözlük, fiil, ek, işlev.

1. GİRİŞ

Fiilden fiil yapma eki -(I)ş- / -(U)ş- eklendiği fiile birçok farklı anlam katan bir çatı ekidir. Birçok gramer kitabında bu ekin, birliktelik ve karşılıklılık bildirme işlevine değinirken başka işlevlerine pek yer verilmez. Sözlüklere bakıldığında bu yapıdaki birçok fiilin birliktelik ve karşılıklılık anlamlarını/işlevlerini içermediği, başka anlam veya işlevlerde kullanıldığı görülür.

Gramer kitaplarımızda bu çatıyla kurulan fiillerin işlevi/işlevleri üzerine yapılan tanım ve açıklamalar şu şekildedir:

Zeynep Korkmaz, -(I)ş- / -(U)ş- ekinin asıl görevinin işteşlik temelinde ortaklaşa bir işi göstermek olduğunu belirterek ortaklaşmanın türüne göre ekteki işlev dallanmasını şöyle sıralar:

1. İki öznenin karşılıklı olarak yaptığını bildiren fiiller türetir.
2. Fiilin gösterdiği işi birden fazla kişinin ortaklaşa yaptığını bildiren fiiller türetir.
3. Seyrek olarak hem karşılıklı hem de ortaklaşa iş yapma işlevinde fiiller türetebilir.
4. Kendiliğinden oluş bildiren fiiller de türetir. Ek, burada bir işlev kaymasına uğrayarak "oluş" bildiren bir türetme eki niteliği kazanır.
5. *açış-, giriş-, kalkış-, oynas-, titreş-* gibi fiillerde yineleme ve pekiştirme anlamı taşır (2009: 132-133).

Muharrem Ergin -ş- çatılı fiillerin ortaklaşma veya oluş bildirdiğini, ortaklaşma ifade eden fiillerin birden fazla fail tarafından yapıldığını, oluş bildirenlerin ise kendi kendine olma bildirdiğini; ekin ortaya koyduğu ortaklığın karşılıklı veya birlikte yapılma biçiminde olduğunu söyler. ERGİN, -ş- ekinin karşılıklı yapma fonksiyonuna *vuruş-, dövüş-, itiş-*; birlikte yapma fonksiyonuna *koşuş-, uçuş-, bölüş-*; oluş fonksiyonuna *geliş-, kızış-, eriş-* gibi fiilleri örnek gösterir (1993:197).

Tahsin Banguoğlu, -iş- ekinin karşılıklı görünüşlü, ortaklaşa görünüşlü fiiller ile yardımlaşma fiilleri ve anlam yayılması yoluyla dönüşlü fiiller yaptığını belirtir. Türkçede ortaklaşa fiil tabanlarından geldikleri anlaşılabilir dönüşlü ve tek kimseli -iş- fiillerinin yaygın olduğunu, bu fiillerin kendi kendine, içinden olma özelliği taşıdığını söyler. Buna örnek olarak *gelişmek, alışmak, büzüşmek* gibi fiilleri gösterir (1974: 288-289).

Tahir Nejat Gencan, -(i)ş yapıları eylem gövdelerinin anlamlarını şu şekilde sıralar:

1. Birlik: İşi, oluşu, kılışı iki veya daha çok özne birlikte yapar: “Bülbüller ötüşüyor. Kadınlar ağlaştılar.”

2. Karşılık: Eylemi iki veya ikiden çok özne karşılıklı yapar: “Dostlar sevişir. Haylazlar sövüşüyor.” Gencan, -(i)ş yapılı eylem gövdelerinin anlamlarına 3. olarak “Nitelikte eşitlik” maddesini koyar fakat bu maddeyle ilgili verdiği *esmerleşmek, siyahlaşmak, beyazlaşmak, iyileşmek* gibi örnekler -(i)ş eki ile değil -leş/-laş ekiyle gövde olmuştur. Gencan, -(i)ş ekiyle türediği hâlde işteşlik yerine öznenin süre ayırtısıyla kendi kendine bir durumdan başka bir duruma geçiş anlamı taşıyabildiğini söyler. Buna örnek olarak *kalkışmak, değişmek* gibi fiilleri gösterir (2007: 390-391).

Mehmet Hengirmen, -ş (-ış, -iş, -uş, -üş) ekinin, eylemlerin kök ya da gövdelerine gelerek işteş çatı kurduğunu söyler; *atışmak, bakışmak, yazışmak* gibi örnekleri verir. Ayrıca -ş ekinin eylem kök veya gövdesine gelerek dönüşlü çatı kurduğunu ifade eder; *dönüşmek, titreşmek, erişmek* gibi örnekleri gösterir (2006: 317).

Ahmet Cevat Emre, -(i)ş çatısıyla kurulan fiilleri üç kategoride toplamış ve bunlarla ilgili örnekler vermiştir:

I.Karşılıklı: *Çocuklar sokakta dövüşüyorlardı.*

II. Birlikte ve beraberce yapılan: *Kuşlar uçtu.*

III. Birleşme veya bitişme: *Topal eşekle kervana karıştı. Kafile menzile ulaştı* (1931: 436-437).

Haydar Ediskun, işin birden fazla özne tarafından karşılıklı, ortaklaşa veya birlikte yapıldığını gösteren *ödeşmek, benzeşmek, uçuşmak, bölüşmek* gibi fiillerin işteş çatılı fiiller olduğunu, bu fiillerin öznelerinin ya birden fazla ya da çoğul hâlinde olduğunu belirtir. EDİSKUN, işteşlik fiillerinde bir işi ortaklaşa yapma anlamının olduğunu, bu ortaklığın üç anlam yönünün bulunduğunu belirtir: Karşılıklı yapma, Birlikte yapma, Bir süre içinde bir hâlden bir başka hâle girme. EDİSKUN, *geliş, yatış* gibi fiillerde bir hâlden başka bir hâle geçişi öznenin kendi kendine yaptığını söyleyerek bu fiillere dönüşlü çatılı fiiller de denebileceğini söyler (1985: 220-222).

Süer Eker, işteşlik çatısının adından da anlaşılacağı üzere ortaklık, birliktelik; karşılıklılık ifade ettiğini belirtir. *Alış-, kırış-, kalkış* gibi fiillerde işteşlik eki /ş/nin işlevinin çok zayıf ya da kaybolmuş olduğunu dile getirerek işteşlik eki için karşılıklılık, birliktelik ve oluş ayrımının yapılabileceğini söyler (2010: 333).

Oya Adalı, /ı/ [-ş] işteşlik ardılının, kimi zaman eylemin birden çok kişi tarafından karşılıklı gerçekleştirildiğini söyleyerek *bakışmak, buluşmak* gibi kelimeleri örnek verir. Bu ardılın bazen de birden çok tekin birlikte eylemi gerçekleştirdiğini belirterek “*Kuşlar uçtu.*” örneğini verir. Ancak kimi durumlarda bu çatı ardılıyla kullanılan eylemin yeni bir anlam kazandığını ifade ederek *alış-* eylemini örnek gösterir. Adalı, bu durumun anlamsal boyutunu da içeren derin bir incelemenin gerektiğini söyler (2004: 58-60).

Funda Toprak, bu çatıyla kurulan fiilleri işlevlerine göre altı başlık altında sınıflandırmıştır. Bu çatıyla kurulan fiilleri,

1. Yarış ve Yardımlaşma Anlamıyla Verilen Fiiller
2. Beraberlik, Karşılıklılık ve Birlikte Yapma Fonksiyonuyla Kullanılan Fiiller
3. Pekiştirme Fonksiyonuyla Kullanılan Fiiller
4. Oluş ve Bir Hâlden Bir Hâle Geçiş Bildiren Fiiller
5. Süreç Devamlılığı Bildiren Fiiller
6. Öznesi Tek Olan Fiiller şeklinde sınıflandırmıştır (2008: 683-705).

Yukarıda verilen açıklamalardan -(I)ş- / -(U)ş- çatılı fiillerin birçok işlevinin olduğu, gramer kitaplarında genellikle fiillerin ortaklaşa/birlikte yapma ve karşılıklı yapma işlevi üzerinde durulduğu, diğer işlevlerinden pek bahsedilmediği, pek az dilmimizin kalıpların dışına çıkarak farklı bir yaklaşım sergilediği anlaşılmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada şöyle bir yöntem takip edilmiştir:

Türk Dil Kurumunun yayımladığı Türkçe Sözlük'ten -(I)ş- / -(U)ş- çatısıyla kurulan fiiller tespit edilerek bu fiillerin bütün kullanımları/anlamları ortaya çıkarıldı. Bu fiiller ve kullanımları internet ortamındaki Güncel Türkçe Sözlük'ten taranarak en güncel verilere ulaşıldı. Bu verilerle -(I)ş- / -(U)ş- ekinin fiillere kattığı anlamsal işlevler tespit edildi. Bu tespitlere göre fiiller işlevlerine göre sınıflandırıldı ve elde edilen bulgular bir sonuca bağlandı.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Yapılan bu çalışmanın sonucunda bugün Türkiye Türkçesinde -(I)ş- / -(U)ş- çatısıyla kurulan fiillerin farklı birçok işlevinin olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre -(I)ş- / -(U)ş- çatılı fiillerin 138 kullanımında birliktelik ve karşılıklılık bildirme işlevi taşıdığı, 123 kullanımda ise bu işlevi taşımadığı görülmüştür. Bundan dolayı bu fiiller öncelikle iki ana gruba ayrılmıştır.

1. Birliktelik ve Karşılıklılık Bildiren -(I)ş- / -(U)ş- Çatılı Fiiller
2. Birliktelik ve Karşılıklılık Bildirmeyen -(I)ş- / -(U)ş- Çatılı Fiiller

Birliktelik ve Karşılıklılık Bildirmeyen -(I)ş- / -(U)ş- Çatılı Fiiller de dört alt başlığa ayrılmıştır:

1. Pekiştirme Bildiren -(I)ş- / -(U)ş- Çatılı Fiiller

2. Oluş Bildiren -(I)Ş- / -(U)Ş- Çatılı Fiiller
3. Dönüslülük Bildiren -(I)Ş- / -(U)Ş- Çatılı Fiiller
4. Durum Bildiren -(I)Ş- / -(U)Ş- Çatılı Fiiller

Çalışmada birleşik fiillere, ayrıca -laş- / -leş- ekiyle gövde olmuş fiillere de yer verilmemiştir. Bu çalışmada sadece fiil köküyle veya fiilden türemiş gövdelerle kullanım bulan -(I)Ş- / -(U)Ş- çatılı fiiller ele alınmıştır.

3.1. Birliktelik ve Karşılıklılık Bildiren -(I)Ş- / -(U)Ş- Çatılı Fiiller

Bu grupta yer alan fiillerin bildirdiği işi en az iki varlık yapmaktadır. Mantıken öznenin tekil olma durumu yoktur. Bu fiiller ya birlikte yapma ya da karşılıklı yapma anlamı bildirir. Klasik dil bilgisi kitaplarında işteş fiiller başlığı altında bu iki işlev üzerinde çokça durulur.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts'te bu işlevde 138 kullanım yer almaktadır. (Son erişim tarihi: 09.02.2016)

ağlaşmak: Birlikte ağlamak

atışmak(1): Tartışmak

atışmak(2): Çocuk oyunlarında ebeyi veya takımında olanları belirlemek için karşılıklı olarak adım atmak

ayrılışmak: Birbirinden ayrılmak

ayrışmak(1): Birbirinden ayrılmak, birliği bozmak

ayrışmak(2): Moleküller, türlü etkenler sebebiyle geçici olarak daha yalın atom veya moleküllere bölünmek

bağrışmak: Birlikte veya karşılıklı bağırarak

bakışmak(1): İki veya daha çok kimse birbirine bakmak

bakışmak(2): Kaçamak ve gizli olarak birbirine bakmak

benzeşmek: Birbirine benzemek, müşabih olmak

bıkışmak: Karşılıklı olarak birbirinden bıkmak

bırakışmak: Savaşma, çarpışma gibi durumları karşılıklı bırakmak, ateşkes yapmak, mütareke yapmak

bildirışmek: Bir duygu veya düşünceyi işaretle veya sesler dizgesiyle bildirerek anlaşmak

bilişmek: Birbirini tanımak, muarefesi olmak

binışmek(1): İki parçadan biri, öbürünün üstünde olmak

binışmek(2) Kas kirişleri birbiri üstüne binmek

binışmek(3): Kırık bir kemiğin iki parçası birbiri üstüne gelmek

birikişmek: Bir yere toplanmak, bir araya gelmek

bitişmek: Birbirine dokunacak kadar yanaşmak

boğuşmak: Birbirinin boğazına sarılmak, dövüşmek

bozuşmak: Araları açılmak

bölüşmek: İki veya daha çok kimse aralarında herhangi bir şeyi paylaşmak, üleşmek, payını almak, taksim etmek
buluşmak(1): Bir araya gelmek
buluşmak(2): karşılaşmak
buluşmak(3): Kavuşmak
buluşmak(4): Önceden belirlenmiş bir yer ve zamanda bir araya gelmek
çağrışmak(1): Birbirini çağırarak
çağrışmak(2): Hep birden bağırarak yaygara etmek
çakışmak(1): Birbirine geçip kenetlenmek, takılmak
çakışmak(2): Aynı zaman dilimine denk gelmek
çakışmak(3): Söz yarışı etmek
çakışmak(4): Doğru, açı, yüzey gibi geometrik biçimler üst üste konulduklarında birbirini bütünüyle örtterek eşit olmak
çarpmak(1): Birbirine çarpmak, tokuşmak
çarpmak(2): Vuruşmak, savaşmak
çarpmak(3): Birbirine üstün gelmeye çalışmak
çatışmak(1): Birbirine çatmak veya çatılmak
çatışmak(2): Karşılıklı vuruşmak
çatışmak(3): Kavga etmek
çatışmak(4): Söz, iddia veya davranışla birbirini tutmamak, birbirini çelmek, mütenakız olmak
çatışmak(5): Deve ve köpek için çiftleşmek
çekişmek(1): İki yönünden karşılıklı çekmek
çekişmek(2): Bir şeyi birbirine karşı çekmek
çekişmek(3): Aralarında ad, niyet, kâğıt veya piyango çekmek
çekişmek(4): Ağız kavgası etmek
çekişmek(5): Üstün gelmek için karşılıklı çabalamak
çelişmek: Düşünce ve davranışı birbirini tutmamak, birbirlerine ters düşmek, mütenakız olmak
çırpmak: Kuşlar kanatlarını oynatmak
çöküşmek: Bir şeyin başına çöküp toplanmak
çözüşmek: Bir şeyi oluşturan öğeler birbirinden ayrılmak
²dalaşmak(1): Köpekler boğuşup birbirini ısırarak
dalaşmak(2): Ağız kavgası etmek
dayanışmak: Bir topluluğu oluşturan kişiler bir şeyi gerçekleştirmek için duygu, düşünce ve çıkar birliği göstermek, birbirini kollamak, mütesanit olmak
derişmek: Bir nokta dolayında toplanmak, temerküz etmek
dolaşmak: Saç, iplik vb. şeyler birbirine karışarak güç çözülür duruma gelmek
doluşmak: Bir yerde toplanmak, bir araya gelmek
dövüşmek(1): Karşılıklı birbirini dövmek
dövüşmek(2): İki silâhli kuvvet çatışmak

² Dalaşmak fiili, -(1)ş- eki ile değil istisna olarak -aş- eki ile işteş çatılı olmuştur.

- dövüşmek(3): Boks yapmak
dürtüşmek: Birbirini dürtmek
emişmek(1): Karşılıklı olarak emmek
emişmek(2): Sağılmadan önce koyunların kuzular tarafından gizlice emilmek
geçişmek: Birbirinin içine geçip karışmak, tedahül etmek
girişmek(1): Birbirine karışmak
girişmek(2): Kavgaya tutuşmak
görüşmek(1): Buluşup konuşmak, konuşup sohbet etmek
görüşmek(2): Dostluk, ahbablık etmek
görüşmek(3): Bir iş, bir konu üzerinde karşılıklı düşünceleri ileri sürmek, müzakere etmek
gülüşmek: Karşılıklı veya birlikte gülmek
haykırışmak: Karşılıklı haykırmak
iletişmek: Haberleşmek
itişmek(1): Birbirini itmek
itişmek(2): Birbirini iterek şakalaşmak
itişmek(3): Çekişmek
kaçışmak: Hep birden çeşitli yönlere dağılmak
kakişmak: Dürtüşmek, itişmek
karışmak: İki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak, birbirinin içine girmek
kaynaşmak(1): Ayrılmayacak bir biçimde birleşmek
kaynaşmak(2): Birbirine iyice uymak
kaynaşmak(3): Uyuşmak, yakın ilişki kurmak, derinleştirmek, iyi anlaşmak
kaynaşmak(4): (Kimya) Birleşmek
kesişmek(1): Birbirini kesmek
kesişmek(2): Pazarlıkta, herhangi bir fiyatta uyuşmak
kesişmek(3): Erkek ve kadın, bakışlarla anlaşmak
kesişmek(4): (Matematik) Bir nokta veya çizgi üzerinde birbirine kavuşmak
kırışmak(1): Karşılıklı kırmak
kırışmak(2): Pazarlık etmek
kırışmak(3): Bahse tutuşmak
kırışmak(4): Bir şeyi eşit olarak paylaşmak
kokuşmak: Koklaşmak
koşuşmak: Birlikte ve birden koşmak
küşüşmek: Birbirine küsmek, karşılıklı darılmak
onaşmak: Karşılıklı rıza göstermek, razı olmak
oynaşmak(1): Birbiriyle oynamak
oynaşmak(2): Karşılıklı sevişmek, sevgi gösterisinde bulunmak, cilveleşmek, âşıқтаşlık etmek, korte etmek
ödeşmek(1): Birbirine olan borçları ödeyip alacak verecek bırakmamak
ödeşmek(2): Karşılık olarak benzer iş, hareket yapıp veya bir şey verip manen borçlu kalmamak

-
- ölçüşmek(1): Biriyle yan yana gelerek boy bakımından ölçülmek
ölçüşmek(2): Yarışmak, müsabaka yapmak
ölçüşmek(3): Karşılaştırmak, mukayese etmek
öpüşmek(1): Birbirini öpmek
öpüşmek(2): Nesnelerin parçaları birbiriyle tam olarak yan yana bulunmak, teması olmak
örtüşmek(1): Aynı noktalarda ve düzlemlerde kesişmek
örtüşmek(2) İki görüş, düşünce, sözcük, cümle birbiriyle tam olarak uyuşmak
ötüşmek: Birlikte veya karşılıklı ötmek
sarılışmak: Birbirlerine sarılmak
sayışmak(1): Ödeşmek, hesaplaşmak, hesabına saymak, takas etmek
sayışmak(2): Çocuk oyunlarında sayı sayarak ebeyi belirlemek
sevişmek(1): Birbirini sevmek
sevişmek(2): Cinsel ilişkide bulunmak, aşk yapmak
sıkışmak: Kalabalıktan dolayı birbirine çok yaklaşmak
sövüşmek: Birbirine sövmek
söyleşmek(1): Karşılıklı konuşmak, hasbîhâl etmek, sohbet etmek
söyleşmek(2): Bir işin nasıl yapılması gerektiği konusunda konuşmak, müzakere etmek
sürtüşmek(1): Birbirine sürtünmek
sürtüşmek(2): Anlaşamamak, uyuşamamak
takışmak(1): Birbirine takılmak
takışmak(2): Anlaşmazlığa düşmek, kavgaya tutuşmak, ağız kavgası yapmak
tanışmak: Daha önce birbirini tanımayan kimseler birbirini tanır duruma gelmek
tartışmak(1): Bir konu üzerinde birbirine ters olan görüş ve inançları karşılıklı savunmak
tartışmak(2): Karşılıklı ağır sözler söyleyerek çekişmek, münakaşa etmek
tartışmak(3): Güreşte karşı karşıya durum alıp elle birbirini yoklayarak zayıf yanlarını aramak
tepişmek(1): Birbirini tepmek
tepişmek(2): İtişip kakışmak
tıkişmak: Birlikte bir yere tikişmek
tutuşmak: Birbirini tutmak, birbirine ilişip dokunmak
uçuşmak: Hep birlikte uçmak
ulaşmak: Birbirine katılmak, dökülmek
uyuşmak(1) Her konuda birbirine uymak, imtizaç etmek
uyuşmak(2): Bir iş, düşünce, görüş vb üzerinde anlaşmaya varmak, uzlaşmak, mutabık kalmak
ürüşmek: Hep birden ürüme
vuruşmak(1): Birbirini vurmak, dövüşmek
vuruşmak(2): Savaşmak, çarpışmak
yazışmak: Yazılı olarak haberleşmek, birbirine yazmak
yenişmek(1): Birbirini yenmeye çalışmak
yenişmek(2): Çekişmek
-

yığılışmak: Bir yerde birikmek, toplanmak
yığışmak: Bir araya gelip toplanmak, birikmek
yıkışmak: Güreşmek

3.2. Birliktelik ve Karşılıklılık Bildirmeyen -(I)Ş- / -(U)Ş- Çatılı Fiiller

Bu gruptaki fiillerde birlikte ve karşılıklı yapma anlamı yoktur. Yani -(I)Ş- / -(U)Ş- ekini alan fiil ya da fiilimsi çokluk anlamı bildirmez, fail tektir. Aşağıdaki cümlelerde -(I)Ş- / -(U)Ş- eki almış fiillerin birlikte ve karşılıklı yapma anlamı taşımadığını, yüklem bildirdiği işi yapanın sadece bir şahıs/varlık olduğu görülür.

Kızılay'a giden son otobüse zor yetiştim.
Bütün imkânsızlıklara rağmen açtığı işyerini geliştirdi.
Olan biteni kendisine söyleyince yüzü buruştu.

Bu tür fiillerde özne aşağıdaki cümlelerde olduğu gibi tek bir varlık olabilmektedir.

Bütün asabiyetine rağmen çocuk en sonunda yatıştı.
Uzun bir tatilden sonra okula da alıştım.
Otobüste ayakta duracak yer olmamasına rağmen bir yere sokuştum.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts'te bu işlevde 123 kullanım tespit edilmiştir. (Son erişim tarihi: 09.02.2016)

3.2.1. Pekiştirme Bildiren -(I)Ş- / -(U)Ş- Çatılı fiiller

Bazı durumlarda -(I)Ş- / -(U)Ş- çatısı fiillerin anlamını kuvvetlendirmek, vurgulamak, kesinlik kazandırmak amacıyla kullanılır. Fiillere süreklilik, isteklilik, tekrarlanma, kararlılık gibi anlamlar katar. Bazen de bu eki almış kelimeler başka pekiştirme ekleri olarak kullanım bulur.

Azar azar, ince ince yağmak anlamını vermek için *serpmek veya serpiştirmek* fiilleri kullanılmaktadır. Fakat burada -(I)Ş- / -(U)Ş- çatılı gövde tek başına kullanılmaz. Yine aynı şekilde bu durum *aramak/araştırmak, saçmak/saçıştırmak ve ovmak/ovuşturmak* fiillerinde de vardır.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts'te pekiştirme işlevinde 34 kullanım tespit edilmiştir. (Son erişim tarihi: 09.02.2016)

ağlaşmak: Sızlanmak
afallaşmak: Şaşkınlık içinde kalmak, şaşırıp bir şey yapamaz olmak
atışmak: Kendisine dargın olan bir kimseye barışıkmiş gibi söz söylemek
azışmak: Gittikçe kızışmak, şiddetlenmek

- çıkışmak(1): Bir kimseye hoşça gitmeyen bir davranışından dolayı sert sözler söylemek, azarlamak
- çıkışmak(2): Yeter olmak, yetmek
- dayatışmak: Kendi istek ve arzuları doğrultusunda ısrar etmek, inatlaşmak
- direşmek: Sebat etmek
- dönüşmek: Bir biçimden veya bir durumdan başka bir biçim veya duruma girmek, tahavvül etmek
- erişmek(1): Varılması zamana, emeğe bağlı olan veya uzakta bulunan bir amaca varmak, ulaşmak
- erişmek(2): Bir yere ulaşmak, varmak
- erişmek(3): Bitkiler veya bunların ürünleri olgunlaşmak
- erişmek(4): Zaman gelip çatmak
- girişmek(1): Bir işi ele almak
- girişmek(2): Başlamak
- girişmek(3): Kalkışmak
- girişmek(4): Dövmek
- kalkışmak(1): Yetenek, imkân ve gücü aşan bir işe girişmek
- kalkışmak(2): Girişmek, başlamak, yeltenmek
- kaynaşmak(1): Çok kalabalık ve hareketli olmak, hareket etmek
- kaynaşmak(2): Huzursuzluk olmak
- kırpışmak: Göz kapakları çok ışıktan sık sık kırılmak
- kızışmak: Yüksek bir dereceyi bulmak, çok ısınmak
- kokuşmak: Çürüyüp bozularak kötü bir koku çıkarmak, kokmak, taaffün etmek
- koşuşmak: Koşuşturmak
- saçmalaşmak: Saçma davranışlarda bulunmak
- soruşmak: Birine sormak
- titreşmek: Her yanı titremek
- uçuşmak: Havada gidip gelerek dolaşmak
- üşüşmek: Her yandan çokça bir araya gelmek, toplanmak, birikmek, üşmek
- yetişmek(1): Vaktinde tamam olmak, bitmek, hazırlanmak, hazır olmak
- yetişmek(2): Değmek, uzanıp dokunabilmek
- yetişmek(3): Vakit bulmak, yapabilmek
- yetişmek(4): Yardım etmek, yardımına koşmak

3.2.2. Oluş Bildiren -(I)ş- / -(U)ş- Çatılı Fiiller

Oluş fiilleri, bir varlıkta kendiliğinden oluşan değişikliği bildirir. Bu değişiklik istem dışıdır. Yani değişiklik öznenin isteğiyle gerçekleşmez. Bu fiillerde bir hâlden başka bir hâle geçiş anlamı vardır. Bir nitelik değişikliği söz konusudur. Bu nitelik değişikliğinin olması için belli bir sürenin geçmesi gerekir. Yani değişiklik zamanla ortaya çıkar, süreçle ilgilidir.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts'te bu işlevde 32 kullanım tespit edilmiştir. (Son erişim tarihi: 09.02.2016)

- alışmak(1): Yadırgamaz duruma gelmek
alışmak(2): Evcilleşmek, ehlileşmek
buruşmak: Düzgünlüğü bozulmak, üzerinde kırışık ve katlamalar olmak
büzüşmek(1): Büzülerek alan hacmini küçültmek, kırışmak
büzülme(2): Kasılmak
derişmek: Bir sıvı, içindeki su veya sıvı miktarı azalarak koyulaşmak, tekâsüf etmek
dolaşmak(1): (kan için) Akmak
dolaşmak(2): Belirmek
gelişmek(1): Büyüyüp boy atmak, yetişmek, neşvünema bulmak
gelişmek(2): İlerlemek, olgunlaşmak, genişlemek, inkişaf etmek
gelişmek(3): Şişmanlamak
karışmak(1): Düzensiz, dağınık olmak
karışmak(2): Bulanmak, duruluğunu yitirmek
karışmak(3): Açıklığını yitirmek, anlaşılması güçleşmek
kırışmak: Bir yüzeyin düzgünlüğü bozulmak, kırışık oluşmak
kızışmak(1): Bitkiler, ıslaklık ve mikropların etkisi altında çürürken ısınmak
kızışmak(2): Zorlu, sert, kızışik bir durum almak, şiddetlenmek
kızışmak(3): Hızlanmak, hareketlenmek
kokuşmak: Kişi, toplum vb. bozularak özelliğini yitirmek, tefessüh etmek
oluşmak: Belli bir varlık kazanmak, ortaya çıkmak, meydana gelmek, teşekkül etmek, tekevvün etmek
oturuşmak: Yatışmak, hızı azalmak
savuşmak: Hastalık veya başka kötü bir durum geçmek, iyileşmek
tutuşmak(1): Kızarmak, kızillaşmak
tutuşmak(2): Telaşlanmak
uyuşmak: Soğuk, basınç vb. yüzünden vücudun bir yerinde, duygu ve hareket geçici olarak azalmak
yatışmak(1): Hızı, etkisi azalmak, aşırılığı geçmek
yatışmak(2): Coşku, sinir, korku vb. nin etkisi azalmak, geçmek, sakinleşmek
yatışmak(3): Ayaklanma-kargaşa sakinleşmek, durulmak
yetişmek(1): Üremek, büyümek, olmak
yetişmek(2): Eğitim görmüş olmak, öğrenmek, gelişmek
yetişmek(3): İş görebilecek yaşa gelmek, büyümek
yetişmek(4): Ortaya çıkmak

3.2.3. Dönüşlülük Bildiren -(I)Ş- / -(U)Ş- Çatılı Fiiller

Bu fiillerde öznenin yaptığı iş kendi üzerine döner veya özne işin içine kendisini dâhil eder. Dışarıdan bir güce gerek yoktur. Kendi kendine yapma anlamı vardır. Bu fiillerde öznenin yaptığı iş veya eylem istemlidir. Özne isteyerek, kendi iradesiyle eylemi veya işi gerçekleştirir. Bu fiillerde nesneye ihtiyaç duyulmaz, özne aynı zamanda nesne durumundadır.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts'te bu işlevde 33 kullanım tespit edilmiştir. (Son erişim tarihi: 09.02.2016)

- alışmak(1): Bir işi tekrarlayarak kolaylıkla yapabilmek
alışmak(2): Uyar duruma gelmek, uygun gelmek, intibak etmek
alışmak(3): Bağlanmak, ısınmak
alışmak(4): Sürekli ister olmak, bağımlılık kazanmak
bilışmek: Öğrenmek
bulaşmak: Çatmak, sataşmak, tedirgin etmek
büzüşmek: İlişmek (Sofanın bir kenarına da biz büzüşmüştük.)
dolaşmak(1): Gezmek, gezinmek
dolaşmak(2): Doğru gitmeyip yolu uzatmak
dolaşmak(3): Dönüp başka bir yönden gelmek
dolaşmak(4): Bir yeri belli bir amaçla gezmek
dolaşmak(5): Denetlemek amacıyla bir yeri gezmek
dolaşmak(6): Nefes, el bir şey üzerinde hafifçe hareket etmek
karışmak(1): Müdahale etmek, araya girmek
karışmak(2): Engellemek, araya girmek
karışmak(3): Bir araya gelmek, katılmak
karışmak(4): İlgilenmek, müdahale etmek, el atmak
karışmak(5): Yetkisinde bulunmak, bakmak, iş edinmek, işi olmak
katışmak: Bir topluluğa karışmak, katılmak
savuşmak: Bulunduğu yerden aceleyle, gizlice veya dikkat çekmeden ayrılmak
sığışmak: Ancak sığmak, güçlkle sığmak
sıkışmak: Dar bir yere zorla sığmak veya sığdırılmak
sokuşmak(1): Dar bir yere sokulmak
sokuşmak(2): Usulcacık araya girmek
tutuşmak: Bir işe başlamak, girişmek
uçuşmak: Kendini duyurmak
ulaşmak(1): Varmak, gelmek
ulaşmak(2): Elde etmek, erişmek
ulaşmak(3): Yetişmek
yetişmek(1): Ulaşmak, ermek, vasıl olmak
yetişmek(2): Vaktinde varmak, vaktinde bulunmak
yetişmek(3): Bir işe başlamış olanlara veya gidenlere sonradan katılmak
yetişmek(4): Yetmek, yeter olmak, kâfi gelmek

3.2.4. Durum Bildiren -(İ)ş- / -(U)ş- Çatılı fiiller

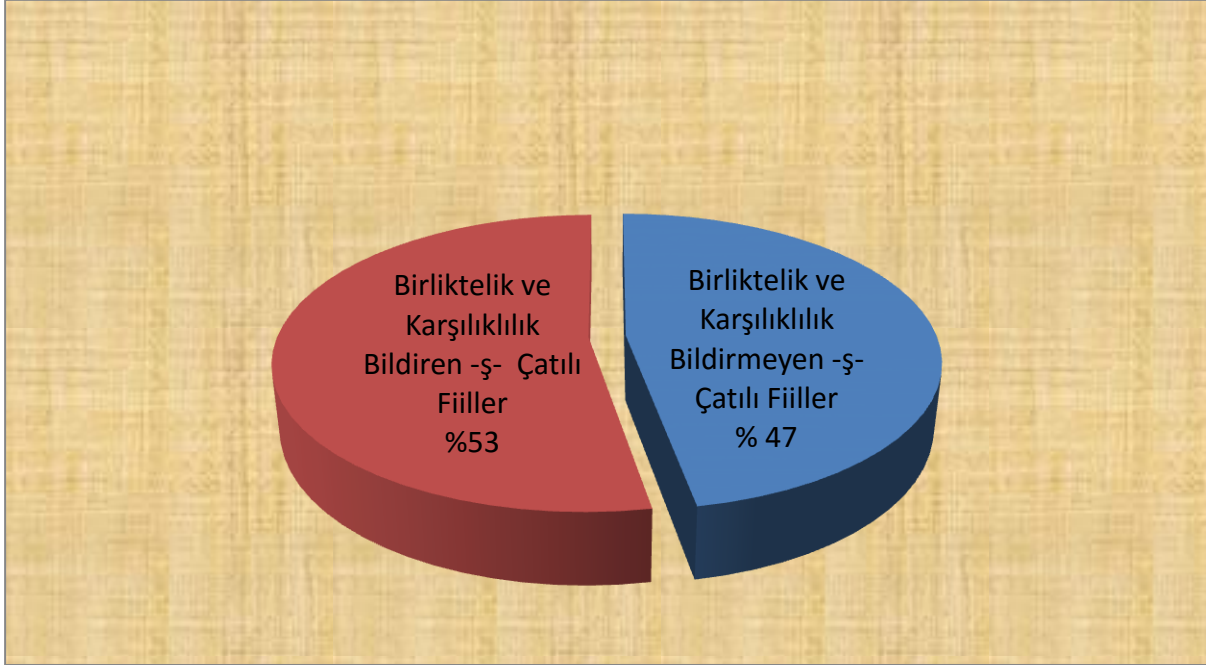
Öznenin içinde bulunduğu durumu, konumu, tavrı, pozisyonu veya hâli anlatan fiillerdir. Fiil bazen öznenin iradesi ile bazen de iradesi dışında gerçekleşir. Bir durumu veya takınılan bir tavrı gösterir.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts'te bu işlevde 24 kullanım tespit edilmiştir. (Son erişim tarihi: 09.02.2016)

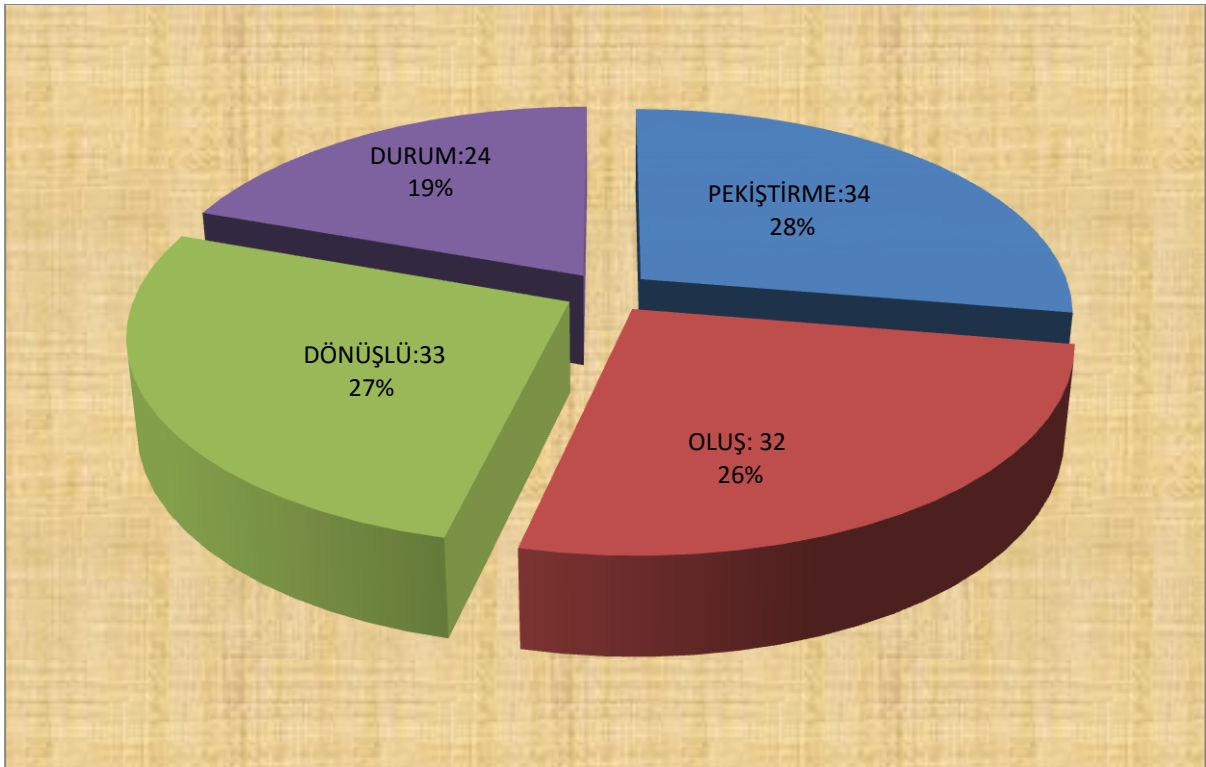
- alışmak: Tutuşmak, yanmaya başlamak
andırışmak: Birbirine çok benzeyen iki şeyi karıştırmak
boğuşmak(1): Mücadele etmek
boğuşmak(2): çabalamak, altından kalkmaya çalışmak, uğraşmak
bulaşmak(1): Bir nesne, üzerine sürülen bir şey yüzünden kirlenmek
bulaşmak(2): İstenilmeyen bir madde bir şeye sürülmek
bulaşmak(3): Hastalık geçmek, sirayet etmek
bulaşmak(4): İstemeden veya rastlantı sonucu bir işe karışmak
buruşmak(1): Ağızda kekrelik duymak
buruşmak(2): Tiksilmek, hoşlanmamak
dolaşmak: Çok kimse tarafından söylenmek
kırpışmak: Işık yanıp söner gibi olmak
kızışmak: Hayvan için eş isteme zamanı gelmek, kösnüme
sıkışmak(1): İki şey arasında kalmak
sıkışmak(2): Yerinden oynamamak
sıkışmak(3): Zor bir durumda kalmak
sıkışmak(4): Sıkıntı ve darlık vermek, çarpıntı duymak
sıkışmak(5): Tuvalet ihtiyacı gelmek
sıvaşmak: Bulaşmak, üstüne sürülmek
titreşmek: Titreşim durumunda olmak, ihtizaz etmek
tutuşmak: Yanmaya başlamak, ateş almak
yaraşmak(1): Yakışmak, uymak
yaraşmak(2): Yatkın olmak
yetişmek: Bir zamanda yaşamış olmak, bir zamanı veya kimseyi görmüş olmak

4. GRAFİKLER

4.1. -(I)ş- / -(U)ş- Çatılı Fiillerin İşlevi Grafiği



4.2. Birliktelik ve Karşılıklılık Bildirmeyen -(I)ş- / -(U)ş- Çatılı Fiillerin İşlevi Grafiği



5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Geleneksel dil bilgisi daha çok biçime önem verdiği için dil incelemelerinde sıklıkla eklerin biçimsel işlevleri üzerinde durulur, anlamsal işlevleri pek ön plana çıkarılmaz (Üstünova, 2004: 180). Bu durum -(I)Ş- / -(U)Ş- çatı eki için de geçerlidir. Kaynak kitaplarımızda bu ekin biçimsel özellikler açısından ele alındığı, anlam ve işlev açısından yeterince değerlendirilmediği, bu konuyla ilgili olarak genellikle birbirinin tekrarı mahiyetinde bilgilere yer verildiği gözlenmektedir. Dil bilgisi kitaplarında söz konusu ek genelde işteşlik bağlamından hareketle ele alınmıştır. Bundan dolayı bu ek lise okul kitaplarında da sadece işteşlik eki olarak verilmektedir. Bu durum dilimiz açısından bir eksiklik, yanlışlık olarak karşımıza çıkmakta, aynı zamanda Türkçe öğretiminin değişik aşamalarında birçok soruna yol açmaktadır. Yapılan çeşitli çalışmalar ve bu çalışmaların ortaya koyduğu tezler bu çatı ekini almış fiillerin gramer açısından doğru şekilde konumlanmasını sağlamaya yardım edecektir.

-(I)Ş- / -(U)Ş- çatılı fiillerle isim+fiil şeklinde birleşik fiiller yapılabilir. Fakat bu yapıda fiil çatı eki almış gibi gözükse de gerçekte gövde olarak değil kök olarak değerlendirilmelidir. Kafası karışmak, yüreği sıkışmak, yanıp tutuşmak, ortalık yatışmak, gözü alışmak, ayağı alışmak... gibi örneklerde olduğu gibi iki unsur bir araya gelirken gerçek anlamlarından az ya da çok uzaklaşarak yeni anlamlar kazanır. Genel olarak gramer kitaplarında gösterilen örneklere dikkat edilecek olursa yardımcı fiillerin hem asıl anlamlarıyla hem de anlamlarından uzaklaşmış ya da anlamlarını tamamen terk etmiş olarak kullanıldıkları görülür (Gedizli, 2013: 907). Bundan dolayı bu kullanımlarda -(I)Ş- / -(U)Ş- çatı eki olarak alınamaz.

Fiil+fiil şeklindeki birleşik fiillerde yardımcı fiilin -(I)Ş- / -(U)Ş- çatı ekini almadığı/alamadığı görülmektedir. Yani bu çatı ekini almış bir fiil Türkiye Türkçesinde yardımcı fiil olarak kullanılamaz. Bu çatı ekiyle kurulduğu düşünülen kavuş-, güreş-, yarış-, barış- gibi fiillerde işteşlik sezilse de Türkiye Türkçesinde bu kelimeler gövde olarak kabul edilmez.

Kök hâlindeki fiillerin hemen hemen hepsinin birden fazla kavrama karşılık geldiği yani bu kelimelerde çok büyük bir anlam genişlemesinin olduğu görülmektedir. Fakat bu fiillerin -(I)Ş- / -(U)Ş- çatı ekini alarak gövde olduğu zaman sayı olarak daha az bir kavramı karşılması da dikkat çekicidir.

Türkçede -(I)Ş- / -(U)Ş- çatı eki bütün fiillere gelmemektedir. Türkçede -Ş- fiilden fiil yapma ekinin her fiille kullanılmadığı, geldiği fiillerin tümünde işteşlik bildirmediği (Özmen, 2014: 727), pek çok fiilin işteşlik eki almadığı, hangi fiillerin hangi koşullarda işteşlik eki aldığı, diğer lehçelerde işteş şekilleri kullanıldığı hâlde bazı fiillerin niçin Türkiye Türkçesinde işteşlik eki almadığı ayrıca araştırılmalıdır (Başdaş, 2016: 5). Bu açıdan bakıldığında Türkiye Türkçesinde hangi fiillerin hangi özelliklerinden dolayı bu çatı ekini

aldığı/almadığı sorusu karşımıza çıkmaktadır. Bu da kapsamlı bir çalışma konusu olarak araştırılmayı beklemektedir.

Bu ekin, birkaç fiil hariç hemen hemen hepsinin köklere geldiği, fiil gövdelerine ise neredeyse hiç gelmediği dikkat çekmektedir. Bu durum dilin-(I)ş- / -(U)ş- çatı ekine yüklediği işlevleri zaman içinde farklı anlatım yollarıyla karşıladığı gerçeğini ortaya çıkarır. Bu ekin neden kullanım alanının daraldığı, dilin bu ek yerine hangi durumlarda hangi anlatım yoluna gittiği detaylı olarak araştırılmalıdır.

Fiilden fiil yapma grubunda yer alan bu ek Türkçenin takip edilebilen dönemlerinden beri işlek olarak kullanılan çatı eklerinden biridir(Mayemerova, 2016: 1). Günümüz Türkçesinde -(I)ş- / -(U)ş- işteşlik yanında oluş, durum, dönüşlülük ve pekiştirme gibi birçok farklı işlevlerde kullanılan bir çatı ekidir. Bu ekin tarihî seyir içinde bu işlevleri hangi dönemlerde kazanmaya başladığı, önceleri kazandığı farklı işlevleri (Toprak, 2008: 685), ne zaman, nasıl kaybettiği tespit edilmelidir.

Günümüz Türkçesinde ovuştur-, araştırmak- gibi fiillerde -(I)ş- / -(U)ş- çatı eki başka bir pekiştirme ekiyle birlikte kullanım bulmaktadır. Bu durum ekin bazı kullanımlarda işlev kaybına uğradığı göstermektedir. Buna sebebiyet veren durumlar araştırılmalıdır.

Çatı ekleri diye adlandırılan ve yüklem olan fiilin üzerine gelerek onun özne-nesne ilişkisini belirleyen ve çatı kategorisini oluşturan işlevlerinden, eklendiği fiilin oluş/kılış özelliğini değiştiren işlevleri ayrılmalı ve yeni terimlerle adlandırılmalıdır (Delice, 2007: 432). Bu çalışmayla ortaya konulan tespit ve değerlendirmeler de gramer kategorilerindeki adlandırmaların yeniden gözden geçirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Bu çalışmada, kapsamı çok geniş olduğundan isimlerden türemiş fiillere yer verilmemiştir. Fakat isimlerden -la+ş-/-le+ş, -da+ş-/-de+ş-, -laş-/-leş- ekleriyle türemiş fiillerin de ayrı bir inceleme konusu olarak çalışılması gereği ortaya çıkmaktadır.

Diller... canlı varlıklardır. Canlı olmaları dolayısıyla da belirlenmiş bir kısım kuralları, kalıpları olmasına rağmen sürekli gelişip değişirler (İlhan, 2009: 1536). Belli ve sınırlı bir işlevi olan birçok kelime ve ek zaman içinde yeni durumlara ve şartlara göre ihtiyaçları karşılamak için farklı anlatım yolları yaratmaktadır. Türkçenin şekil ya da biçim bilgisi araştırmalarında, kök-ek ilişkisi yeniden gözden geçirilip sözcüğün türünden ziyade ekin işlevsel ve şekilsel özellikleri öne çıkarılarak değerlendirilmesiyle, Türkçenin yapısal özelliklerinin daha doğru ve yerinde anlaşılması sağlanamaz mı? (Gedizli, 2012: 3367). Bundan dolayı ekleri ve kelimeleri şekil açısından değil anlam değerleri açısından ele almak gerekir. Bu anlayışla yapılacak çalışmalar Türkçenin anlatım zenginliğinin ve derinliğinin ortaya çıkarılmasında yeni kapılar açacaktır.

KAYNAKÇA

- Adalı, O. (2004). *Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler*. (2. bs.). İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Banguoğlu, T. (1974). *Türkçenin Grameri*. İstanbul: Baha Matbaası.
- Başdaş, C. Türk Lehçelerinde İşteşlik Eki (-ş-) ve Çokluk
http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/cahit_basdas_turk_lehceleri_isteslik_eki.pdf (Son Erişim Tarihi: 01.03.2016)
- Delice, H. İ. (2007). Çatı Eklerinin Bilinmeyen Bir İşlevi Atatürk Kültür. *Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (ICANAS 38)*, s. 418-433, Ankara.
- Ediskun, H. (1985). *Türk Dilbilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eker, S. (2010). *Çağdaş Türk Dili*. (6. bs.). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Emre, A. C. (1931). *Yeni Bir Gramer Metodu Hakkında Layiha*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Ergin, M. (1993). *Türk Dil Bilgisi*. (20. bs.). İstanbul: Bayrak Basım/ Yayım / Tanıtım.
- Gedizli, M. (2012). Türkçede Tek Şekilli ve Çok İşlevli Yapım Ekleri. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/4, Fall 2012*, p. 3351-3369.
- Gedizli, M. (2013). Türkçede Yardımcı Fiillerin Morfo-Semantiği ve İşlevi. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/13 Fall 2013*. s. 897-914.
- Gencan, T. N. (2007). *Dilbilgisi*. Ankara: Tek Ağaç Eylül Yayıncılık.
- Hengirmen, M. (2006). *Türkçe Temel Dilbilgisi*. (5. bs.). Ankara: Engin Yayınevi.
<http://www.tdk.gov.tr> (Son Erişim Tarihi: 09.02.2016)
- İlhan, N. (2009). Türkçede Ek+Kök / Kök+Ek Kaynaşmasıyla Ortaya Çıkan Ekler. *Turkish Studies - International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/8 Fall 2009*, s. 1535-1557.
- Korkmaz, Z. (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. (3. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Mayemerova, A. İşteş Çatı Üzerine.
<http://repository.enu.kz/bitstream/handle/123456789/1450/istes-cati.pdf> (Son Erişim Tarihi: 25.02.2016)
- Özmen, M. (2014). Türkçede İşteşlik. *II. Uluslararası Türkoloji Sempozyumu: Türkoloji Tartışmaları, Başarı ve Zaaflarıyla Çağdaş Türkoloji*, 12-14 Eylül 2012, Varşova, ed. Öztürk Emiroğlu, Marzena Godzińska, Filip Majkowski, Varşova: Varşova Üniversitesi Yay. 2014, s. 714-729.
- Toprak, F. (2008). Divanü Lugati't -Türk'te Fonksiyonlarına Göre -(I)ş- / -(U)ş- Fiilleri. *2. Uluslararası Türkiyat Araştırmaları Bilgi Şöleni Bildirileri*, 28-30 Mayıs, 2008, s. 683-705.
- Türkçe Sözlük* (2005). Ankara: TDK Yayınları.
- Üstünova, K. (2004/1). Eklerin Öğretimi Üzerine Bir İki Söz. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 6, s. 173-182.